

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Statsvetenskapliga institutionen

Ger gröna partier gröna attityder?

*En studie om sambandet mellan gröna partier i Europa och
medborgarnas miljöattityder*

Kandidatuppsats i statsvetenskap

VT 2009

Liza Pettersson

Handledare: Maria Pettersson

Antal ord: 9960

Abstract

Miljöfrågan kan idag anses vara en av nutidens största politiska frågor och gröna partier i Europa tydligt är förespråkare för denna politiska fråga och driver gentemot övriga partier en klar miljöpolitik. Utifrån detta är intentionen med denna uppsats att undersöka om de gröna partierna påverkar medborgarnas inställning till miljö. Syftet med studien är alltså att undersöka huruvida det finns något samband mellan förekomst av ett grönt parti i ett lands parlament och miljöattityderna hos medborgarna. Studien genomförs med hjälp av statistisk analys och inkluderar drygt 15 000 medborgare från 13 av Europas länder. Resultatet av studien visar ett tydligt samband mellan de gröna partierna i Europa och medborgare med ett högt värde av miljöattityder.

Nyckelord: *miljö, miljöpolitik, opinionsbildning, gröna partier, partisystem, sakfrågepartier*

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	4
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	5
1.2 UPPSATSENS DISPOSITION	5
2. TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING	6
2.1 FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR NYA PARTIER	6
2.2 PARTIER SOM OPINIONSILDARE	8
2.3 GRÖNA PARTIERS UTVECKLING I EUROPA	9
2.4 GRÖN OPINION OCH OPINIONSILDNING	11
3. HYPOTES	13
4. STUDIENS DESIGN OCH GENOMFÖRANDE	14
4.1 MATERIAL	14
4.1.1 PARTIES AND ELECTIONS IN EUROPE	14
4.1.2 WORLD VALUE SURVEY	14
4.2 AVGRÄNSNINGAR	15
4.3 OPERATIONALISERINGAR	16
4.3.1 BEROENDE VARIABEL	16
4.3.2 INDEX ÖVER MILJÖATTITYD	18
4.3.3 ÖBEROENDE VARIABLER	19
4.4 STATISTISK ANALYSEMETOD	21
5. RESULTAT	22
6. SLUTSATSER OCH DISKUSSION	26
7. REFERENSER	29
BILAGA 1	

1. Inledning

Det råder idag ett relativt omfattande konsensus runt om i världen om allvaret i miljöproblemen. Det uttunnande ozonlagret, växt- och djurarter som utrotas och den globala uppvärmningen har blivit till en världsomfattande oro. Miljöfrågan uppmärksammas mer och oftare i samhällsdebatten och miljöopinionen växer och tar allt mer plats och att gröna partier verkar just för att ge större uppmärksamhet åt miljöfrågorna är det nog få som har invändningar mot.

De gröna partierna förekommer i allt fler parlament runt om i Europa. Den snabba och välutbredda utvecklingen av gröna partier i Europa skiljer sig markant från utvecklingen i den övriga världen.¹ Det första gröna partiet på nationell nivå bildades redan 1974 i Frankrike och därefter följde en snabb utveckling.²

Partier i riksdagar och parlament runt om i världen är centrala deltagare i demokratin och partidemokratin i sig bygger på att åsikter bland väljarna får genomslag i politiken. Antingen genom att de etablerade partierna tar till sig väljarnas värderingar eller att nya partier uppstår då de på ett bättre sätt lyckas spegla medborgarnas åsikter.

Steget från att diskutera och redogöra för utvecklingen av de gröna partierna till att ställa sig frågan hur ett grönt parti i sig kan påverka sina medborgare i deras värderingar om miljö och miljöattityder, är för mig inte särskilt långt. Då en av partiernas viktigaste funktioner är att framhäva och representera de åsikter som finns i samhället anser jag att det finns stort intresse att studera förekomsten av ett eventuellt samband mellan partierna och opinionen. Kan gröna partier i parlament runt om i Europa ha en inverkan på miljöattityderna hos befolkningen?³

Sambandet mellan partier och den opinion som finns hos medborgarna är något som är i ständig förändring, att åsikter bland befolkningen finns avspeglade i den politik som förs i landet är av demokratins grunder. Miljön är en relativt ny politisk sakfråga, så hur har egentligen människorna påverkats av detta? Att miljövärderingar och en miljöopinion finns förankrad bland befolkningen är en förutsättning för de gröna partiernas existens och förmåga att växa och ta ny mark.

Diskussionen kring miljö som sakfråga är även intressant i ett större perspektiv då man kan knyta an till andra sakfrågepartier och vad det är som skapar opinioner, samt vilken makt och roll i åsiktsbildningen partierna egentligen besitter. Innehar partierna den betydelsefulla roll i våra demokratiska samhällen som de utger sig för att ha?

¹ Müller-Rommel (1989) s. 10-13

² Richardsson (1995) s. 1, Moon (2008) s. 40-41, Müller-Rommel (1989) s. 10-13

³ Dalton (2009) s. 170

Med utgångspunkten att partier uppstår utifrån medborgarnas åsikter och att partier sedan har en funktion som opinionsbildare ställer jag mig frågan: Hur har miljöfrågan påverkats av de gröna partierna?⁴ Att miljöfrågan skapat en egen kategori partier har i sin tur genererat i ökade förutsättningar för miljöfrågan att erövra mark då ett intåg i politiken ger möjligheter till genomslag i samhället.

För att miljöfrågan ska få en hållbar lösning krävs det att frågan finns förankrad hos medborgare runt om i hela världen. Spelar de gröna partierna en viktig roll när det kommer till att föra ut miljöfrågan till människan? Är gröna partier en central del i förankrandet av miljöfrågan mellan samhället och medborgarnas miljömedvetande?

1.1 Syfte och frågeställning

Vilken roll har partier för opinionsbildning? Som jag diskuterade i min inledning är partierna en av de viktigaste byggstenarna i en demokrati och utifrån den tanken är jag intresserad av att studera de gröna partiernas roll när det gäller påverkan av miljöattityder bland medborgare.

Miljöfrågan är en av vår tids största politiska frågor och det är nu mer än någonsin viktigt att arbetet sker gemensamt på alla plan i samhället för att miljöfrågan ska få en hållbar lösning. Syftet med min uppsats är att undersöka om förekomst av ett grönt parti i ett land påverkar medborgarnas miljöattityder. Mer preciserat avser jag att undersöka hur förekomst av ett grönt parti i ett lands parlament påverkar de miljöattityder som finns bland landets medborgare. För att undersöka detta har jag utformat en konkret frågeställning som skall hjälpa mig att uppnå syftet med min undersökning:

- *Finns det ett samband mellan förekomst av ett grönt parti i ett lands parlament och medborgarnas miljöattityder?*

1.2 Uppsatsens disposition

Uppsatsen är upplagd så att jag i följande kapitel redogör för den teoribildning och den empiri som utgör grunden för min uppsats och utifrån den presenteras sedan den hypotes som utformats för uppsatsen. Kapitel 4 som följer därefter består av studiens design där material för studien, avgränsningar, operationaliseringar och tillvägagångssättet i min undersökning presenteras. I kapitel 5 återfinns resultatet för min uppsats och slutsatserna av de viktigaste resultaten analyseras i kapitel 6.

⁴ Dalton (2008) s. 26

2. Teori och tidigare forskning

För att kunna genomföra en undersökning om huruvida förekomst av grönt parti leder till mer positiva miljöattityder behöver ett antal olika forskningsområde diskuteras. Avsnittets fyra olika delar är följande: *Förutsättningar för nya partier* där jag redogör för grunderna i parti- och valsystem och hur dessa förhåller sig till utvecklingen av nya partier. Nästkommande avsnitt; *Partier som opinionsbildare*, tar upp teorier kring partiers möjlighet att påverka opinionen. Det tredje avsnittet handlar om *Gröna partiers utveckling i Europa* och redogör översiktligt för utvecklingen av de gröna partierna i Europa. Slutligen så återfinns ett avsnitt om *Grön opinion och opinionsbildning*. Här redogör jag dels för grundläggande teorier inom opinionsbildning men vidrör även frågan om grön opinion och hur utvecklingen av denna har sett ut.

2.1 Förutsättningar för nya partier

En av de viktigaste funktionerna för ett parti i en demokrati är att representera och framhäva de åsikter som finns i samhället.⁵ Eftersom partierna har en central roll i demokratier så kan de flesta politiska fenomen studeras och analyseras utifrån hur partistrukturen i ett land ser ut och utvecklas.⁶

Uppkomsten av nya partier, dess utveckling och hur de förhåller sig till val- och partisystem är en central del i diskussionen om huruvida gröna partier kan påverka medborgarnas miljöattityder. Det har argumenterats för en allmän bakomliggande logik för nya partiformationer, oavsett vilken typ av parti det gäller. Uppkomsten av alla nya partier är ett tänkbart resultat av ett spel mellan de redan existerande partierna och de grupper som överväger bildandet av ett nytt parti. Då gröna partier är en förhållandevis ny kategori av partier kan teorier och tidigare forskning om partiutveckling ge mycket till min studie.⁷

Även om ett nytt parti inte hotar att ersätta ett etablerat parti kommer själva närvaron av det nya partiet att inverka på konkurrensen om väljarnas röster. En annan faktor som påverkar uppkomsten av nya partier är val- och partisystemet; de kan dels hjälpa eller försvåra för nya partier att etablera sig. Vissa politiska system medverkar exempelvis till att hålla nere antalet partier i parlamentet med en spärrgräns för representation i parlamentet vilket kan ha haft stor inverkan på de gröna partiernas möjligheter till etablering i partisystemen runt om i Europa.⁸ En studie av Margit Tavits visade att nya partier även har svårare att utvecklas och locka till sig röster ju mer centrerat stödet är för de

⁵ Dalton (2009) s. 170

⁶ Dalton (2008) s.26

⁷ Tavits (2006) s. 101

⁸ *ibid.*, s. 99, 115

existerande partierna samt när det finns starka samarbeten i partisystemet vilket är något som förekommer i flertalet länder i Europa.⁹

Miljö som politisk fråga är sedd som klassisk ny politik och uppstod i samband med skiftet från de materialistiska till post-materialistiska värderingarna då flertalet nya frågor uppkom på den politiska arenan. Miljön en fråga som inte placerar sig på den traditionella vänster – höger skalan och de etablerade partierna runt om i Europa har haft svårigheter att integrera miljön i deras partiprogram. De gröna partierna har därför behållit sin starka identitet som förespråkare för miljöfrågan vilket håller dem separerade från övriga partier och har därigenom ofta stått utanför den absoluta partikonkurrensen.¹⁰

Valsystem är också en faktor som är betydande för partikonkurrensen. Ett land som är exempel på detta är Storbritannien där partikonkurrensen är uppbyggd sådan att pressen minskar för de etablerade partierna att ta till sig miljön i deras partiprogram. Valsystemet i Storbritannien är majoritært vilket underbygger en politik dominerad av två stora partier samt ett tredje relativt väletablerat parti. Detta har genererat i en förhållandevis liten möjlighet för det brittiska ”The Green Party” att bli en konkurrent i framtida val. Även om den allmänna uppfattningen i landet är att de tre större partierna inte mer än utvecklat en blygsam utformning av miljöpolitiken och att ”The Green Party” troligtvis drar till sig röster hos dem som prioriterar miljön som politisk fråga så har partiet aldrig varit ett hot. Den institutionella strukturen, valsystemet och avsaknaden av statligt stöd till partiet är en stor anledning till att ett nytt parti inte säkrar en plats i Westminster.¹¹

Situationen med Storbritannien och dess miljöpolitik utgör ett intressant fall som visar på att frånvaro av miljöpartier nödvändigtvis inte behöver innebära avsaknad av miljöengagemang hos medborgare. Istället föredrar människor att utveckla sitt miljöintresse genom olika aktivistgrupper och miljörelser istället för att engagera sig i politiska partier.¹² Även om detta skulle tala emot tanken om att gröna partier har en positiv inverkan på miljöattityderna hos medborgarna så är landet ett intressant exempel på hur stor betydelse val- och partisystem har för utvecklingen av ett nytt parti.¹³

2.2 Partier som opinionsbildare

Då min studie syftar till att undersöka huruvida gröna partier har ett samband med miljöattityder hos befolkningen är det viktigt att kartlägga några av de teorier som finns inom opinionsbildning. Det finns i huvudsak två teorier inom opinionsbildning, medborgardriven- och elitdriven opinionsbildning.

⁹ Tavits (2006) s. 99, 114

¹⁰ Carter (2006) s. 748, Dalton (2009) s. 170, Inglehart (1990) s. 66, Müller-Rommel (2002) s. 1-3

¹¹ Carter (2006) s. 760, 748-750

¹² Richardsson (1995) s. 12

¹³ Carter (2006) s. 760

Att opinionerna skulle bildas från medborgarna, det så kallade bottom-up perspektivet, har framförallt varit i fokus i amerikanska opinionsstudier. Man framhåller att medborgare och folkets åsikter har ett betydande inflytande på de allmänna policys som kommer ur politiken i landet. I Europa, där en övervägande majoritet av länderna består av flerpartisystem till skillnad från den amerikanska tvåpartimodellen, är istället Westminstermodellen (Responsible Party Model) den modell som dominerar synen på opinionsbildning.¹⁴ Enligt denna modell formas opinionen i samhället från ovan, att det är ett så kallat top-down styre. Den sittande regeringen i landet har sedan ansvarsskyldighet gentemot medborgarna.¹⁵

I den representativa demokratis verklighet finns dock ingen modell som är helt svart eller vit. Det finns ingen representativ demokrati som är helt elitdriven eller helt medborgardriven utan de flesta politiska system innehåller delar av båda modellerna.¹⁶ Trots att det inte finns en demokrati med ett renodlat bottom-up eller top-down perspektiv anser jag det intressant att bygga studien på tanken att partierna är agendasättare och opinionsbildare för medborgarna då partiernas funktion är att framhäva och representera de åsikter som finns i samhället. Eftersom dessa funktioner är två av de viktigaste partifunktionerna i en demokrati känns det relevant att studera detta samband ur miljöperspektivet, då det är en relativt ny politisk fråga.¹⁷

Vidare kan partiengagemang och partianda även skapa bedömningar av politiska ledare och nya politiska frågor, vilket är något som talar för att miljöfrågan kan ha en starkare koppling till top-down perspektivet. Om väljarna sedan är osäkra i någon fråga kan ett parti genom sina partiprogram ge förslag till var deras politiska intressen och åsikter ligger.¹⁸

Statsvetaren Leonard Ray fick i sin undersökning om partiers roll i politiken 2003 även stöd för sin hypotes att ju närmre individerna känner sig till det politiska parti de stödjer desto mer påverkas de av ställningstagande som partierna tar.¹⁹ I fallet med miljöfrågan förväntar sig strateger inom de stora partierna att de traditionella frågorna kommer vara avgörande vid valen. Väljarna kommer därför vilja ha relativt lika ställningstagande hos de olika partierna vilket i sin tur leder till att partierna undviker att tydligt ta ställning för- eller emot i specifika politiska frågor. Istället väljer partierna att tävla om rösterna genom att lyfta fram olika politiska prioriteringar utifrån de frågor som de anser har högst trovärdighet att locka till sig röster.²⁰

¹⁴ Holmberg (1997) s. 265-267

¹⁵ Esaiasson, Holmberg (1996) s. 3

¹⁶ Holmberg, Sören (1997) s. 268

¹⁷ Dalton (2009) s. 170

¹⁸ Dalton (2008) s.26

¹⁹ Ray (2003) s. 2, 6

²⁰ Carter (2006) s. 750

2.3 Gröna partiers utveckling i Europa

Utvecklingen av gröna partier har en historia som skiljer sig från framväxten av andra sakfrågepartier och framväxten av gröna partier runt om i Europa skedde i snabb takt. Då de gröna partierna arbetar för att driva igenom miljöfrågor, både i den nationella politiken och hos medborgarna, är det av stor relevans för min undersökning att beskriva hur de gröna partierna växt fram i den nationella politiken runt om Europa och hur deras ställning sett ut sedan starten och hur den har utvecklats.

Under 1960-talet ökade intresset för miljön ur ett vetenskapligt och ekonomiskt perspektiv vilket genererade i en ökad fokusering på miljön även om det i första hand inte skedde i de politiska kretsarna.²¹ ”*We are neither left or right, we are out in front*” var det mantra som miljörelsen använde sig av under 1970- och tidiga 80-talet.²² Som jag nämnde i tidigare avsnitt så representerade gröna partier en ny typ av politik och flertalet av partierna startades upp av människor som kände ett behov av en politik helt baserad på nya värderingar som inte gick att hitta i någon av de existerande politiska traditionerna.²³

Då gröna partier från början bildades av medborgare som inte ansåg sig få sina åsikter representerade av de redan existerande partierna kan det ses som ett typiskt exempel på ett medborgardrivet politiskt projekt. Däremot är det inget som talar för att detta har varit bestående sedan dess och att det inte skulle kunna ha skett en förändring över till att istället bli parti- och elitdrivet.

Gröna partier är tydligt exempel på ett nytt politiskt fenomen. 1972 bildades det första gröna partiet på Nya Zeeland och 1979 blev Schweiz första land som valde in en förespråkare för ett grönt parti ett nationellt parlament.²⁴ Men det var i samband med att 28 medlemmar av Tysklands Die Grünen och två finska miljöpartister valdes in i ländernas respektive parlament 1983 som människor fick upp ögonen och började fråga sig vad den gröna vågen skulle komma att betyda för politiken i Europa.²⁵ Den samtida ökade rapporteringen om miljö och klimatproblemen ledde till en global oro som berörde alla.²⁶

I praktiken har man kunnat urskilja olika utvecklingsmönster för gröna partier varav en är divergensen mellan de personer som väljer att utöva sitt miljöintresse genom partipolitik och de som väljer att gå vägen genom organisationer och intressegrupper. Detta är en central del när man studerar miljöpolitik eftersom det är en avgörande faktor för de gröna partierna vid politiska val samt hur politiken utvecklas. Denna divergens och de olika mönster för utvecklingen av gröna partier är av särskilt

²¹ Richardsson (1995) s. 5

²² Dalton (2009) s. 161

²³ ibid., s. 162, Müller-Rommel (1989) s. 8, Parkin (1989) s. 19

²⁴ Richardsson (1995) s. 4

²⁵ Parkin (1989) s. 11

²⁶ Richardsson (1995) s. 7

intresse för min studie då förklaringar till under vilka omständigheter gröna partier uppstår är av stor vikt och säger mycket om vilken parlamentarisk representation partierna sedan får.

Länder med procentspärre för representation i parlamentet, som exempelvis Tyskland och Sverige, kan påverka valresultaten och partisystemen påtagligt. En anledning till att Miljöpartiets intåg i Sveriges riksdag skedde först 1988 kan vara procentspärren på fyra procent. Å andra sidan tog sig Tysklands Die Grünen in i parlamentet redan på sitt andra försök 1983.²⁷

Sverige är ett exempel på ett land där sambandet historiskt sett mellan viktigheten, som jag nämnde i avsnitt 2.1, av miljöfrågan och stödet för Miljöpartiet varit väldigt tydligt. I deras första riksdagsval 1982 var miljöfrågan inte viktig i den utsträckning då endast sju procent av den svenska befolkningen hade nämnt miljön som en politisk fråga. Det året hade partiet nästintill en omöjlig uppgift då i stort sett hela valet kretsade kring höger - vänster frågor och vid nästa val, 1985, var situationen liknande. Vid valet 1988 var situationen däremot annorlunda, miljöfrågan låg överst på den politiska agendan – aldrig förr hade en politisk fråga dominerat valkampanjen såsom miljön gjorde det året och Miljöpartiet nådde 5.5 procent och tog sig för första gången in i riksdagen. Partiet var det första nya på 70 år att lyckas ta sig in i riksdagen, i ett land vars partisystem ofta hade setts som det mest stabila i väst.²⁸

De som röstade på Miljöpartiet i valen 1988 och 1991 var inte helt oväntat unga, studerande, storstadsbor, akademiker och personer med arbete inom den offentliga sektorn – de som traditionellt sett brukar vara de mest rörliga väljarna.²⁹

Skillnaden i utvecklingen bland de gröna partierna i Europa gör att det är svårt att generalisera länderna men kan det vara så att en förekomst av ett grönt parti påverkar åsikterna i miljöfrågor hos medborgarna? Är det möjligt att urskilja några systematiska skillnader mellan länder som har ett grönt parti i sitt parlament och de länder som saknar ett grönt parti?

2.4 Grön opinion och opinionsbildning

En grund för en framgångsrik demokrati är att medborgarna har kunskap och åsikter i olika frågor och en opinion kan studeras på såväl individuell och kollektiv nivå. Den individuella opinionen gäller enskilda individers ställningstagande i olika frågor medan kollektiva opinioner istället gäller det sammantagna opinionsläget för en hel grupp människor, exempelvis ett lands befolkning.³⁰

²⁷ Richardsson (1995) s. 18-19, Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.de/belgium.html>, <http://www.parties-and-elections.de/germany.html>

²⁸ Richardsson (1995) s. 128-129

²⁹ Holmberg (2004) s. 57, 62, 76, Richardsson (1995) s. 132-133

³⁰ Bennulf (1994) s. 17-18

En förutsättning för att opinioner skall bildas är kännedom om fenomenet i fråga. När det sedan väl finns en kännedom kan det finnas olika uppfattningar om frågans sakinnehåll och såväl uppfattningarna om innehållet och uppfattningarna kring detta kan förändras över tid. Nästa del är viktighetsuppfattningar – en sakfråga kan uppfattas viktig i skiftande utsträckning vid olika tidpunkter.³¹

När det gäller opinionsutvecklingen på aggregerad nivå i en politisk sakfråga har tidigare forskare pekat på att olika händelser, uppmärksamheten i massmedierna och elitgruppers beteende ligger bakom de opinionsförskjutningar som eventuellt kan uppmätas. Detta skulle kunna innebära att miljöopinionen till viss grad skapats av partier och den miljöpolitik som förts i landet. Elitgrupper kan i det här fallet mycket väl vara politiska partier i parlamentet och dessa kan då i sin tur ha genererat i ökad miljöopinion. Även om en övervägande majoritet av de gröna partierna startades som en utveckling av miljörörelsen kan detta i sin tur genererat i att partierna förmedlat miljöfrågor tillbaka till medborgarna och därigenom nått ut till fler medborgare och bidragit till en ökad miljöopinion.³²

Filosofen Platon argumenterade för lagar med syftet att hindra människor från att förgifta vatten och tanken om att värna om miljön har funnits i samhället sedan dess. Det är dock emellertid först på 1900-talet som miljöproblemet har kommit att uppmärksammas i större utsträckning. Det ökade intresset för miljöfrågor leder till att allmänheten stödjer statens agerande till att skydda miljön och möjligtvis kan gröna partier gett miljöintresset en extra knuff framåt.³³

Miljöfrågan förs idag ofta fram som ett av de bästa exemplen på en politisk sakfråga inom den nya politiken. Frågan kan idag sägas tillhöra de tungviktiga politiska sakfrågorna men får trots detta ofta ge vika för exempelvis ekonomi. Många utger sig vara beredda att offra sig ekonomiskt för en bättre miljö vilket tyder på en ökad miljömedvetenhet. Studier har dock visat att miljöfrågor i högre grad prioriteras när ekonomin inte står i politiskt centrum och ett exempel på detta är som tidigare nämnt Storbritannien, där medborgarna sänder ut dubbla budskap om miljön; samtidigt som en stor del av britterna anser att miljön är en viktig politisk fråga så distanserar de sig till problemet då de ställer sig tveksamma till personliga inskränkningar som vissa genomdrivande av miljöfrågor skulle medföra.³⁴ Jag anser att det detta är ett av flera exempel som pekar på att sambandet mellan gröna partier och miljöattityd är komplext och att undersöka sambandet mellan dessa två faktorer uppenbarar sig allt mer intressant.

³¹ Gilljam (1988) s. 22

³² Bennulf (1994) s. 69

³³ ibid., s. 48-49, Dalton (2008) s. 109

³⁴ Bennulf (1994) s. 38, 257, Dalton (2008) s.110, Carter (2006) s. 759, 748

I europeiska undersökningar har invånare i både Danmark och Nederländerna visat sig ha en högre miljömedvetenhet än många andra européer och båda dessa länder har valsystem som vanligtvis är gästvänliga emot små partier. I båda länderna finns en hög grad av miljömedvetande, välutvecklade miljörelser samt valsystem med låga spärrgränser. Trots detta har gröna partier inte nått en stor framgång i något av länderna och en stor del av förklaringen är den konkurrens som råder i de politiska systemen; den relativt svaga staten, vilket är en reaktion av det fragmenterade partisystemet. Även om man idag inte kan hitta ett tydligt samband mellan engagemanget för miljön och styrkan för gröna partier så kan det finnas flera naturliga förklaringar till detta. De gröna partierna var från början en utveckling av miljörelsen och miljöintresset men skillnader i länders politiska system och valsystem kan ha ett stort inflytande och verka både främjande och begränsande för de gröna partierna. Det är därför viktigt att ta hänsyn till faktorer som dessa när man studerar sambandet mellan gröna partier och miljöattityder.³⁵

³⁵ Richardsson (1995) s. 242, s. 236, Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.de/denmark.html>, <http://www.parties-and-elections.de/netherlands.html>

3. Hypotes

Utifrån uppsatsens syfte och den forskning jag presenterat i teoriavsnittet har jag utformat en hypotes gällande sambandet mellan förekomst av grönt parti i ett lands parlament och medborgarnas miljöattityder.

Då det i teoriavsnittet framkommer att de gröna partierna från början bildades av medborgare som inte ansåg sig få sina åsikter representerade av de redan existerande partierna är det ett typexempel på ett medborgardrivet projekt. Jag anser dock att det finns anledning att tro att de gröna partiernas roll har förändrats till att bli mer parti- och elitdrivet. När de gröna partierna bildades hade inte miljöfrågan uppnått den status och acceptans inom den politiska elit som den har idag, och den faktorn kan i stor utsträckning ha påverkat hur miljön har förändrats som politisk sakfråga.

Det har samtidigt tydligt visat sig att de gröna partierna har behållit sin starka identitet som förespråkare för miljöfrågor och att de än idag hålls separerade från övriga partier. Då miljö som politisk fråga är en av nutidens största i kombination med att andra partier har haft svårt att på allvar integrera miljöfrågan i sina partiprogram gör att det finns ytterligare stöd för antagandet att gröna partier har förmågan att påverka sina medborgare uppifrån. Att ett land med förekomst av grönt parti i större utsträckning har möjlighet att påverka sina medborgare att bli mer miljömedvetna anser jag vara ett troligt antagande. Politik är ett av samhällets främsta forum att föra ut åsikter och göra sin befolkning uppmärksamma på problem i samhället och få dem att ta ställning och uttrycka sina ståndpunkter. Det finns enligt mig argument nog till att förmoda att gröna partier innehar den rollen och verkar för detta när det gäller miljöfrågan. För att uppfylla mitt syfte med min studie har jag ställt följande hypotes:

"Förekomst av grönt parti i ett land leder till mer positiva miljöattityder bland medborgarna än i ett land som saknar grönt parti"

Då partier som befinner sig i maktposition i politiken i större utsträckning har möjlighet att föra fram sina åsikter till medborgare har jag valt att fokusera på länder med gröna partier med mandat i respektive lands parlament eller riksdag. Detta för att kunna knyta an till den teori som presenterats rörande partisystem och vilken möjlighet till opinionsformande partier på den politiska arenans centrum har.

4. Studiens design och genomförande

4.1 Material

Det material som ligger till grund för min undersökning är såväl information från databasen "Parties and Elections" som från undersökningar gjorda av World Value Survey 2005-2006. Fördelen med att använda redan befintligt insamlad information är att det är tidsbesparande samt att det lättare går att applicera min studie på tidigare och senare studier baserade på samma material. Jag kommer nedan att beskriva mitt material utförligare:

4.1.1 Parties and Elections in Europe

"Parties and Elections in Europe" är en oberoende databas som skapades 1997 och är numera en etablerad och välanvänd databas som tillhandahåller information och resultat från parlaments- och riksdagsval i de Europeiska länderna samt uppgifter om respektive lands parti- och valsystem.³⁶ I databasen framgår även vilka partier som ingår i landets regering, eventuella procentspärrar vid politiska val samt en kategorisering över partiernas ideologiska ståndpunkt.³⁷

Det finns en stor fördel i att använda informationen om länder och deras politiska system från en och samma källa då det underlättar arbetet och det medför också en enkelhet i att gå tillbaka och studera den använda informationen. Ytterligare en positiv aspekt är som redan nämnt att det bidrar till anpassbarhet när det gäller studier utförda på liknande sätt eller för framtida studier baserade på samma empiriska material.

4.1.2 World Value Survey 2005-2006

Den andra materialdelen i min undersökning utgörs av data från World Value Survey 2005-2006. World Value Survey är en världsomspännande enkätundersökning som berör sociala värderingar och politiska frågor samt förändringen av dessa. Den förvaltas och genomförs av ett nätverk av forskare inom samhällsvetenskap från ledande universitet runt om i världen. World Value Survey har de senaste åren växt och blivit en välkänd frågeundersökning som använts och refererats till i hundratals av publikationer på över tjugo olika språk.³⁸

Det material från World Value Survey jag använder i min studie består av frågor från en undersökning genomförd under åren 2005-2006. I undersökning har man bland annat ställt frågor rörande miljö och svarspersonerna har fått tagit ställning till ett antal påståenden kring deras uppfattningar om miljön som politisk fråga men även hur de värderar miljön gentemot andra frågor, både politiskt men också personligt. Denna undersökning genomfördes i 99 länder över hela världen och utifrån detta har jag

³⁶ Parties and Elections in Europe (2009-04-15) <http://www.parties-and-elections.de/contents.html>

³⁷ Parties and Elections in Europe (2009-05-02) <http://www.parties-and-elections.de/index.html>

³⁸ World Value Survey (2009-05-4) <http://www.worldvaluessurvey.org/>

använt mig av de länder som tillhör Europa och kom tillslut att innefatta 13 länder (Bulgarien, Cypern, Finland, Italien, Polen, Rumänien, Schweiz, Serbien, Slovenien, Spanien, Sverige, Tyskland och Ukraina) med totalt över 15 000 personer. Dessa personer utgör analysenheterna i min undersökning.³⁹

Problem med mitt empiriska material från World Value Survey är att jag själv inte har kunnat välja vilka frågor som ska ställas i undersökningen vilket alltid är en negativ konsekvens av att inte genomföra insamlingen av data på egen hand. För att uppnå mitt syfte med min studie, att se om förekomst av grönt parti påverkar medborgarnas miljöattityder, är information om människors attityder kring miljö en nödvändighet och då min studie omfattar länder runt om i Europa hade en egen undersökning varit omöjlig inom den tidsram som finns tillgänglig för uppsatsarbetet. Dock är de frågor som ställts rörande miljö både många och utförliga och berör miljön utifrån flera olika aspekter och synsätt.

En annan orsak till mitt val av material är att jag vill ha möjligheten att dra mer generaliserbara slutsatser utifrån de resultat jag får fram vilket inte hade varit möjligt om jag genomfört undersökningen på egen hand eftersom den då inte hade kunnat komma att innefatta ens i närheten av den mängd personer som ingår i undersökningen genomförd av World Value Survey.

4.2 Avgränsningar

Att jag i min studie valt att undersöka länder i Europa har sin grund i ett flertal faktorer. Som jag redogjort i teoriavsnittet så har utvecklingen av gröna partier i Europa skett i en snabbare takt och i en större utsträckning än i övriga världen. Detta medför att miljömedvetandet har haft en chans att utvecklas och avspeglas hos medborgarna i Europa på ett sätt som inte är möjligt att se någon annanstans. Även om det ultimata hade varit att undersökt världens samtliga länder fanns inte möjligheten att göra detta inom tidsramen för denna uppsats. För att uppnå syftet med min uppsats och för att på bästa sätt testa min hypotes kring gröna partier och miljöattityder är länder inom Europas gränser det mest passande valet.

Även om min tanke från början var att inkludera Europas samtliga länder i undersökningen har jag dock tvingats till ett par avgränsningar. Det visade sig att alla länder som deltagit i den undersökning jag använt mig av inte svarat på frågorna om miljö. Av de 38 länder som ingick i undersökningen var det ett bortfall som resulterade i att min undersökning kom att inkludera 13 av Europas länder. Jag har även valt att bortse från de länder som inte ansågs som fria demokratier enligt "Freedom House" är

³⁹ World Value Survey (2009-04-20) <http://www.worldvaluessurvey.org/>

2006 då undersökningen genomfördes. Detta genererade i att Vitryssland och Ryssland exkluderas från min undersökning.⁴⁰

Ytterligare en avgränsning i min undersökning gäller tid. Jag har valt att enbart undersöka miljöattityderna i de olika länderna under en tidpunkt. Även om undersökningen kring miljöattityden i hos medborgarna i länderna är utförd under en och samma tidpunkt för samtliga länder har jag använt mig av fakta om ländernas institutionella egenskaper som valsystem, förekomst av grönt parti samt dess storlek under samma år, och i vissa fall ett eller två år tidigare, som undersökningen genomförts för att på ett korrekt sätt kunna mäta miljöattityden utifrån förekomst och storlek av grönt parti rådande vid undersökningstidpunkten. Att även utföra en komparativ undersökning och se på utvecklingen av miljöattityder gentemot grönt parti över tid hade varit intressant samt hade berikat min uppsats ytterligare. Detta hade dock varit svårt att hinna med under den tid som är tillgänglig för uppsatsarbetet.

Slutligen har jag även valt att avgränsa min undersökning till att endast inkludera de gröna partier som befinner sig i sina respektive lands parlament. Motiveringen till detta är att partier som befinner sig i en politisk maktposition har betydligt större möjligheter att föra fram sina åsikter till befolkningen och påverka dem genom deras arbete med miljön som en politisk sakfråga. Hade jag valt att inkludera alla gröna partier som är verksamma runt om i Europa hade den kartläggningen varit otroligt tidskrävande och i vissa fall säkerligen svårdefinierat. I det material jag använt mig av har det funnits tydliga definitioner av de gröna partierna i partisystemen i Europas länder och att gå utanför detta material och på andra sätt söka information om gröna partier hade medfört, inte bara svårigheter i definitionen av ett grönt parti, utan även fört med att jag skulle bli inkonsekvent i användandet av data gällande ländernas egenskaper vilket i sin tur genererat i svårigheter att bygga vidare på min undersökning.

4.3 Operationaliseringar

4.3.1 Beroende variabel

Miljöattityd

För att mäta grad av miljöattityd och få fram ett värde på min beroende variabel har jag valt att använda mig av World Value Survey som är genomförd under 2005 och 2006. I undersökningen har medborgare i Europas (och övriga världens) länder fått svara på frågor där de får värdera olika samhällsvärderingar och ta ställning till olika politiska frågor. I undersökningen ställs ett antal frågor rörande miljö vilka jag har använt mig av för att få fram ett värde av miljöattityd. Begreppet miljöattityd är brett och kan tolkas olika hos olika. Genom att använda mig av frågeundersökningen

⁴⁰ Freedom House (2009-04-25) <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=15>

har jag möjlighet att precisera innebörden av miljöattityd till den definition jag känner uppfyller mitt syfte bäst.

Det är en sak att värna om miljön och att uttala sig om att man tycker det är viktigt med miljöproblemen runt om i världen men vad som egentligen säger mest om en människas miljöattityd är hur man prioriterar miljöfrågan i konkurrens med andra politiska frågor. Jag har utifrån det valt att operationalisera begreppet miljöattityd genom frågor som mäter avvägningar mellan ekonomi och miljö. Som det framgått i teoriavsnittet i uppsatsen är detta ett vanligt förekommande fenomen, att miljöfrågan får stå i skuggan för andra politiska frågor när man väl går till valurnan och gör sina åsikter till handling.

Självklart kan miljöattityd ha olika innebörd och för att få en så komplett bild av miljöattityden hade man behövt beröra områden där medborgarnas miljömedvetande hade klargjorts. Medvetandet i kombination med attityden i hur viktiga frågorna är hade kanske utgjort en mer uttömmande bild av hur medborgarna ser på miljön men eftersom mitt syfte är att undersöka sambandet mellan gröna partier och medborgarnas miljöattityd så anser jag att attityden till vad man som enskild person är villig att göra för miljön säger mer än hur medveten man är om de miljöproblem som finns idag.

Jag har i min undersökning valt att slå samman ett antal frågor rörande miljön och utifrån dem skapa ett index med ett sammanlagt värde av miljöattityd. Detta för att för att göra bilden av medborgarnas miljöattityder mer nyanserad. De tre frågorna jag har valt att använda mig av är av liknande då samtliga behandlar just ämnet miljö vs. ekonomi. Frågorna är av samma karaktär men berör enligt mig tre skilda delar av samma fenomen av miljöattityd.

Fråga 1: En av de tyngsta politiska frågor och som jag tidigare nämnt ofta ha visat sig utkonkurrera miljön är ekonomin och därför har jag valt att i mitt index använda mig av en fråga i World Value Survey där svarspersonerna har tagit ställning till om de är villiga att ge en del av sin inkomst om de visste att pengarna skulle användas till att förhindra utsläpp av gifter i miljön:

*"I would give part of my income if i were certain that the money would be used to prevent environmental pollution"*⁴¹

Fråga 2: Den andra frågan i mitt index vidrör samma problem men ur en annan synvinkel. Här har istället svarspersonerna besvarat frågan om de är beredda att öka skatteavgifterna för att förhindra och förbygga föroreningar i miljön:

*"I would agree to increase in taxes if the extra money were used to prevent environmental pollution"*⁴²

⁴¹ Möjliga svarsalternativ för frågan (V105) var "Strongly agree", "Agree", "Disagree" samt "Strongly Disagree" <http://www.worldvaluessurvey.org/> (2009-04-28)

Dessa två frågor kompletterar varandra på så sätt att de både säger vad svarspersonen anser om miljön i förhållande till en annan viktig politisk fråga men även hur de ställer sig till att själva verkligen ge vika på sitt eget i förmån för miljön.

Fråga 3: I den tredje och sista frågan i mitt index har svarspersonerna fått ta ställning till vad de tycker i följande fråga;

*"The government should reduce environmental pollution, but it should not cost me any money"*⁴²

Frågan kompletterar de andra två genom att den visar på ytterligare ett steg i att inneha en positiv miljöattityd. Att anse att den privata ekonomin och den egna personliga sfären ska stå utanför miljöarbetet utesluter inte att personen inte ser miljön som viktig. Däremot om man istället anser att alla skall vara med och arbeta för en bättre miljö och att det kan komma att ge inskränkningar på den privata ekonomin så har man utvecklat ett viktigt och stort steg i utvecklandet av en positiv miljöattityd vilket medför att denna fråga är väl passande i mitt index för att värdera miljöattityder.

Kodning av frågorna

En förutsättning för att samma typ av svar på varje fråga ska ha samma innebörd huruvida man har positiva eller negativa attityder till miljön har en omkodning varit nödvändig. Att svara *"Strongly agree"* på fråga ett och två indikerar på ett högt värde av miljöattityd medan samma svarsalternativ på fråga tre visar på det motsatta.

De fyra svarsalternativen på fråga ett och två har kodats enligt följande: *"Strongly agree"* = 4, *"Agree"* = 3, *"Disagree"* = 2, *"Strongly disagree"* = 1. Detta medför att ett högt värde också innebär ett högt värde av miljöattityd.

Den tredje frågan har dock fått kodas annorlunda eftersom svarsalternativet *"Strongly agree"* här betyder att man inte är beredd att själv offra pengar ekonomiskt för arbetet för miljön utan att det ska ligga på statens ansvar. Här har svarsalternativen fått kodats enligt följande: *"Strongly agree"* = 1, *"Agree"* = 2, *"Disagree"* = 3, *"Strongly disagree"* = 4. Genom denna kodning av svarsalternativen är innebörden av svarsalternativen likvärdiga.

4.3.2 Index över miljöattityd

Efter sammanslagning av frågorna och normering har jag skapat ett index som går mellan 1-10. Värde 1 motsvarar att man inte alls är villig att betala för att förhindra miljöutsläpp och 10 indikerar att man gärna gör dess ekonomiska uppoffringar för miljöns skull. Ju högre värde på miljöindex, desto mer positiv miljöattityd.

⁴² Möjliga svarsalternativ för frågan (V106) var *"Strongly agree"*, *"Agree"*, *"Disagree"* samt *"Strongly Disagree"* <http://www.worldvaluessurvey.org/> (2009-04-28)

⁴³ Möjliga svarsalternativ för frågan (V107) var *"Strongly agree"*, *"Agree"*, *"Disagree"* samt *"Strongly Disagree"* <http://www.worldvaluessurvey.org/> (2009-04-28)

Skalnivå

Min bedömning är att variabeln miljöattityd befinner sig på ordinalskalenivå vilket innebär att informationen hos variabeln är rangordnad. Då svarsalternativen på de frågor jag använt mig av bestod av alternativ mellan ”*Strongly agree*” och ”*Strongly disagree*” är detta att betrakta som ordinalskalenivå. I och med konstruerande av index då variabeln istället blivit tilldelat värden mellan 1-10 har jag valt att behandla variabeln mätt på en intervallskalenivå.⁴⁴

Reliabilitet

Att skapa ett index av flera frågor har sina fördelar, bland annat tenderar skalans realitet öka genom att mätfeLEN i frågorna tar ut varandra. Ett reliabilitetsmått som bygger på just detta resonemang är *Cronbach alfa* och när man skapar ett helt nytt mått som jag har gjort genom konstruerandet av mitt index över miljöattityd är det vanligt att man använder detta reliabilitetstest. Man kan beskriva metoden av att använda *Cronbach alfa* som ett mått på skalans interna konsistens, hur varje fråga (*item*) är associerat med de övriga frågorna (*items*). Värdet på skalan kan variera mellan 0 – 1 och ett riktvärde för att skalan skall ha god reliabilitet är $<0,7$.⁴⁵

Jag testade reliabilitet av min index genom att använda *Cronbach alfa* och värdet jag fick var 0.68 och uppnådde alltså inte riktigt $> 0,7$ vilket kan bero på olika faktorer. Värdet ökar desto fler frågor som ingår i skalan och då mitt index endast innehåller tre frågor bidrar detta till svårigheter att uppnå ett högt värde på skalan. Värdet på indexet kan även öka genom att det finns starka korrelationer mellan frågorna som ingår. Värdet på mitt index är ändå så pass högt att det kan anses vara av god reliabilitet och som tidigare nämnts i uppsatsen är miljöfrågan ett komplext ämne att ta ställning i och det är ofta stor skillnad på vad man anser om miljöns viktighet och hur mycket man sedan är beredd att inskränka hos den egna personliga sfären.

4.3.3 Oberoende variabler

De oberoende variablerna i min undersökning består av *förekomst av grönt parti*, den eventuella *storleken av det gröna partiet* samt *valsysteem*. Värdet på dessa tre variabler har jag fått fram genom att använda information från ”Parties and Elections” och jag har kartlagt ländernas värde på dessa variabler.⁴⁶ Den information som finns på ”Parties and Elections” rör endast länder och jag har efter kartläggningen fört informationen för länderna i min undersökning till datamängden från World Value Survey där mängden material består av personer. Det finns en viss risk för osystematiska fel i och med att jag för hand fört in all material från ”Parties and Elections” tillsammans med datamängden från World Value Survey in till statistikprogrammet SPSS men jag har varit väldigt noggrann under hela processen och dubbelkollat flera gånger och rättat till de fel jag har hittat.

⁴⁴ Esaiasson, Gilljam (2007) s. 396-397

⁴⁵ Berglund (2008)

⁴⁶ Se bilaga

Jag kommer nedan beskriva de tre oberoende variablerna och deras möjliga värden kortfattat.

Förekomst av grönt parti

För att definiera vad som är ett grönt parti har jag använt mig av den ideologiska definition som finns gjord på hos "Parties and Elections". Utifrån det jag presenterat i uppsatsens teoridel om gröna partiers uppkomst var den definitionen gjord av "Parties and Elections" väl överensstämmande med den definition jag valt. I databasen finns kategorisering av partier utifrån dess ideologi och sakfrågor och kategorin *gröna partier* bygger i huvudsak på att de är miljöfrämjande partier som utöver detta även har sin grund i värderingar om gräsrotsdemokrati, mänskliga rättigheter, feminism samt social rättvisa och detta är faktorer som avspeglas i den empiri och teori som finns angående gröna partier i Europa. Som jag nämnde så är denna definition likvärdig med den jag själv hade valt att göra och att själv kategorisera partier som gröna hade varit intressant men då jag i min undersökning använder mig av statistik från databasen är det av högt värde att vara konsekvent i användningen av fakta om länder. Det skulle försvåra avläsningen och sammanställningen av statistiken och resultatet av min studie om jag använde mig av statistik från olika källor. Då "Parties and Elections" innehåller all den information jag behöver för mina oberoende variabler ser jag inga fördelar med att gå utanför den och använda mig av flera olika källor.⁴⁷

Jag har kodat variabeln *förekomst av grönt parti* så att värdet antingen kan vara: 1 = förekomst respektive 0 = icke förekomst av grönt parti vilket medför att variabeln befinner sig på intervallskalenivå.

Storlek på grönt parti

Jag har i studien valt att mäta förekomst av grönt parti på ytterligare ett sätt – genom att undersöka om storleken på det gröna partiet har någon ytterligare inverkan på miljöattityden. Detta har jag valt att göra med utgångspunkt i intresset i att få kännedom i frågan om ett möjligt samband mellan storleken på det gröna partiet och miljöattityder samt att det medför en utvidgning av min undersökning.

När det gäller variabeln *storlek av grönt parti* kan den inneha ett värde mellan 0 – 100 som redogör för den andel procent som det gröna partiet innehar i respektive lands parlament. Värdet 0 indikerar att det inte förekommer något grönt parti. Variabeln är att betrakta befinna sig på intervallskalenivå.

⁴⁷ Definitionen av grönt parti, citerat från "Parties and Elections": "Most green parties were founded in the late 1770s as part of the new social movements (New Left) that came up in the mid 1960s. They are ecological parties based on values as nonviolence, grassroots democracy, human/civil rights, feminism and social justice. A lot of them, especially in Western Europe, are part of the anti-globalisation movement" <http://www.parties-and-elections.de/contents.html> (2009-04-29)

Valsystem

Den sista oberoende variabeln i min undersökning är *valsystem*. Den ingår i min studie med syftet att studera hur formen av valsystem kan ha någon påverkan på miljöattityder. I teoridelen nämns att proportionella valsystem främjar förekomst av gröna partier och just med den utgångspunkten ser jag det som intresseväckande att studera om det i länder med majoritära valsystem förekommer samma värde på miljöattityd som i länder med proportionella.

Jag har använt mig av den uppdelning av valsystem som finns på "Parties and Elections" och jag har kodat variabeln *valsystem* så den antingen innehar ett värde av 1 = proportionellt valsystem, eller värdet 0 = majoritärt valsystem och variabeln befinner sig på intervallskalenivå.

4.5 Statistisk analysmetod

Under studier och arbete med stora mängder data är statistiska analysmetoder det mest lämpade och eftersom min studie innefattar en så pass stor mängd analysenheter som 15617 är en statistisk analys den mest fördelaktiga metoden.⁴⁸

Den statistiska analysmetod jag valt att använda för att undersöka hur förekomst av grönt parti påverkar medborgarnas miljöattityder är regressionsanalys. Regressionsanalys är en statistisk metod för att utforma en modell om hur sambandet mellan två eller flera variabler kan se ut och i mitt fall handlar det om en flervariabelanalys då min studie innehåller tre oberoende samt en beroende variabel. Regressionsanalys anses vara den mest flexibla och kraftfulla analystekniken då den ger möjlighet till användandet av många olika typer av data samt att analysinstrumentet klarar av modeller med flertalet variabler. När man använder sig av en multivariat regressionsanalys istället för en bivariat är syftet att samtidigt kunna uppskatta effekterna av fler än en oberoende variabel på den beroende variabeln vilket i mitt fall innebär att jag utöver att studera sambandet mellan förekomst av grönt parti och miljöattityd även vill studera sambandet mellan valsystem och miljöattityd samt mellan storlek på grönt parti och miljöattityd. En förutsättning för användandet av regression som analysinstrument är att variablernas värde befinner sig på en intervallskalenivå vilket har klargjorts i avsnittet där jag beskriver mina variabler.⁴⁹

⁴⁸ Esaiasson, Gilljam (2007) s. 395

⁴⁹ ibid., s. 430-431

5. Resultat

I detta kapitel kommer resultaten av den studien att presenteras. Först återfinns en tabell som presenterar fördelningen på den beroende variabeln för respektive land (värde på miljöindex) tillsammans med en kartläggning över ländernas värden på de oberoende variablerna (förekomst av grönt parti, storlek, valsystem). Sedan kommer min frågeställning och hypotes besvaras i och med en regressionsanalys som presenteras i en tabell över de oberoende variabelernas respektive effekt på den beroende variabeln samt även effekten på den beroende variabeln av de oberoende variablerna under kontroll för varandra.

I tabell 5.1 som presenteras nedan visas en kartläggning av ländernas värde på de oberoende variablerna samt den beroende variabeln. Medelvärde på index är baserat på svaren från samtliga svarspersoner i respektive land och värdet på index över miljöattityd är mellan 1 och 10. Resultatet presenteras i fallande ordning med högst värde på den beroende variabeln först.

Tabell 5.1: De Europeiska länder som ingår i min undersökning med deras värden på de oberoende variablerna inklusive landets genomsnittliga värde på miljöindexet (den beroende variabeln)

Land	Grönt parti	Procent	Valsystem	Värde på miljöindex (1-10)
Sverige	Ja	4.6 %	Proportionellt	6,19
Cypern	Ja	2.0 %	Proportionellt	5,67
Schweiz	Ja	7.9 %	Proportionellt	5,52
Finland	Ja	8.0 %	Proportionellt	5,35
Slovenien	Ja	2.1 %	Proportionellt	5,11
Serbien	Nej	0 %	Proportionellt	4,56
Italien	Nej	0 %	Majoritärt	4,24
Bulgarien	Nej	0 %	Proportionellt	4,19
Polen	Nej	0 %	Proportionellt	4,18
Ukraina	Nej	0 %	Proportionellt	3,81
Spanien	Nej	0 %	Proportionellt	3,74
Tyskland	Ja	8.1 %	Proportionellt	3,58
Rumänien	Nej	0 %	Proportionellt	3,49

Källa: World Value Survey 2005-2006 och Parties and Elections in Europe

Kommentar: Grönt parti (1=förekomst), Storlek på grönt parti (%), Valsystem (1=proportionellt), Värde på miljöindex 1-10. Visar den genomsnittliga miljöattityden per land på en skala från 1-10 som konstruerats utifrån tre frågor i frågeundersökningen; *"I would give part of my income if i were certain that the money would be used to prevent environmental pollution"*, *"I would agree to increase in taxes if the extra money were used to prevent environmental pollution"* och *"The government should reduce environmental pollution, but it should not cost me any money"*. Möjliga svar på påståendet var *"Strongly agree"*, *"Agree"*, *"Disagree"*, *"Strongly disagree"*. I kodningen av svaren har jag fått vända på en fråga (se avsnitt om operationaliseringar) På index indikerar värde 1 = inte alls villig att offra ekonomi för miljö och värde 10 = mycket villig att offra ekonomi för miljö. N = antal personer

Tabellen visar att samtliga länder har ett medelvärde på index mellan 3 och 7. Högst värde uppnådde Sverige med ett värde på 6,19 på den 10-gradiga skalan. Landet var det enda att nå ett värde över 6 och närmsta land bakom Sverige var Cypern med ett värde på 5,67. Detta innebär att svenska medborgare innehar mest positiva miljöattityder när det gäller miljö i förhållande till ekonomi, att de i högre utsträckning är mest benägna om att hålla med om att det är värt att offra ekonomi för en bättre

miljö. Det land som hade lägst medelvärde på indexet var Rumänien som innehar 3,49 som alltså visar sig vara minst benägna att prioritera miljön framför ekonomin. Tabellen visar också att det är relativt tätt bland de länder med ett värde likt Rumäniens med exempelvis Tysklands 3,58 och Ukrainas 3,81.

Här framkommer även att alla fem länder med högst värde på miljöattitydindex har ett grönt parti i sitt parlament. Efter dessa fem länder följer sedan resterande länder utan grönt parti i fallande ordning på miljöindex. Tyskland, det sjätte landet med förekomst av grönt parti i min studie, hamnar näst längst ner med 3,58 i värde på miljöindex som kan jämföras med Sveriges 6,19. Om man ser till form av valsystem så hamnar enda land med majoritärt valsystem i mitten av tabellen och omges av länder med proportionellt valsystem. Ser man istället till storlek på det gröna partiet är fördelningen av dessa spridda bland rangordningen av värdet på miljöattitydindexet. Noterbart är att Tyskland med det största gröna partiet återfinns näst längst ner i tabellen.

I tabellen nedan visas effekten av de oberoende variablerna på den beroende variabeln. Hur förekomst av grönt parti påverkar värdet på index över miljöattityd redovisas i så kallade ostandardiserade b-koefficienter. För att enkelt förklara innebörden av värdet på b-koefficienten kan man säga att värdet anger den förändring på den beroende variabeln, som i mitt fall är en 1-10 gradig skala över miljöattityd, för varje steg på de oberoende variablerna (*förekomst av grönt parti, storlek på grönt parti, valsystem*).⁵⁰ I tabellen presenteras värdet på b-koefficienten för varje enskild oberoende variabel samt för de tre oberoende variablerna under kontroll för varandra. En förflyttning ett steg på exempelvis variabeln "förekomst av grönt parti" innebär om det i landet förekommer ett grönt parti eller ej och den förändring på värdet på den 10-gradiga skalan av "miljöattityd" som uppkommer vid just förekomst av ett grönt parti i landet.

Tabell 5.2: Effekt av förekomst av grönt parti, storlek på grönt parti samt valsystem på miljöattityder (ostandardiserade b-koefficienter)

	Miljöindex (1-10)	Miljöindex (1-10)	Miljöindex (1-10)	Miljöindex (1-10)
Grönt parti	1.023***			2.086***
Storlek på grönt parti Proportionellt valsystem		0.077***		-0.175***
			0.245***	-0.292***
Konstant	3.989***	4.260***	4.245***	4.245***
R²	0.042	0.011	0.001	0.060
N	15617	15617	15617	15617

Källa: World Value Survey 2005-2006 och Parties and Elections in Europe

Kommentar: Grönt parti (1=förekomst, 0 = icke förekomst), Storlek på grönt parti (1-100 %), Valsystem (1=proportionellt, 0 = majoritärt valsystem), Miljöindex 1-10 (för kodning se tabell 5.1)

Konstant = visar vid vilket värde på den beroende variabeln (miljöattityd) som linjen skär/börjar

R² = andel förklarad varians, hur stor andel av den totala variationen i den beroende variabeln (miljöattityd) som kan förklaras av de oberoende variablerna

N = antal personer

*** p ≤ 0.01 = signifikant på 99% säkerhetsnivå

Resultatet av tabell 5.2 visar att *förekomst av grönt parti* innebär en ökning av positiva miljöattityder på ungefär 1 skalsteg (1,023) på index. För variabeln *storlek på grönt parti* kan man uttyda att för varje procentenhets ökning av röststödet för gröna partier ökar värdet på miljöindexet med cirka 0,08 (0,077). Skulle röststödet istället öka med fem procentenheter skulle det innebära en ökning på miljöattitydindex med nästan ett halvt skalsteg (0,40) och en ökning av tio procentenheter skulle medföra en ökning på 0,8 på miljöattitydindex, alltså nästan ett halvt skalsteg.

⁵⁰ Djurfeldt (2003) s. 166

Om man slutligen ser till effekten av *proportionellt valsystem* i förhållande till miljöindex är ungefär en fjärdedels skalsteg på miljöindex (0,245) i jämförelse med ett majoritärt valsystem. Detta innebär att medborgare i länder med proportionella valsystem i genomsnitt är en fjärdedels skalsteg mer positiva till att använda ekonomiska incitament för att minska miljöutsläppen.

Förekomst av grönt parti är alltså den variabel som ger starkast effekt på miljöindex men även *storlek på grönt parti* och *valsystem* visar på en effekt på index över miljöattityder, om än inte lika stark som *förekomst av grönt parti*.

I regressionen av alla variabler uppkommer en negativ effekt för *storlek på grönt parti* och *valsystem* samtidigt som effekten av *förekomst av grönt parti* nästan dubblas. Det är lite oklart varför detta sker men en trolig förklaring är att det på något sätt sker en korrelation mellan variablerna som påverkar regressionen.⁵¹ Att det är dålig variation inom variabeln *valsystem* kan vara en möjlig förklaring. Hade vi fört in ett till land i regressionen hade värdet kunnat komma att se helt annorlunda ut då analyserna är känsliga för om man lägger till eller tar bort ett land.

Vi kan därför inte lita på att effekterna som uppkommer när variablerna kontrolleras för varandra stämmer. Däremot är det tydligt att variablerna var och en för sig leder till positiva effekter. *Förekomst av grönt parti* är den av variablerna som tydligt har starkast effekt på miljöattityder.

⁵¹ Under test i SPSS för både *förekomst + valsystem* respektive *förekomst + storlek* är effekten av *valsystem* och *storlek* negativ

6. Slutsatser och diskussion

Leder förekomst av grönt parti till ökade miljöattityder?

Enligt resultatet av min studie kan man dra slutsatsen att det finns ett samband mellan förekomst av grönt parti och miljöattityder. Sambandet mellan de länder i min undersökning som har ett grönt parti och höga värden på miljöindex är påtagligt, av de sex länderna i min undersökning där grönt parti förekom placerar sig fem av de högst upp på listan över miljöattityder. Sambandet mellan storleken på det gröna partiet och miljöattityder samt sambandet mellan valsystem och miljöattityder är med säkerhet inte lika starkt och här även lite oklart. Om man ser till kartläggningen (tabell 5.2) över ländernas värden på dessa variabler kan man utläsa dels att enda landet med majoritært valsystem hamnar i mitten och att det land med det största gröna partiet placerar sig näst längst ner. I regressionsanalysen framkom det en svag, men positiv effekt för sambandet mellan valsystem, storlek på grönt parti och miljöattityder och en otvetydigt stark effekt mellan förekomst av grönt parti och miljöattityder.

Att sambandet mellan förekomst av grönt parti och miljöattityder var så pass starkt som det visade sig vara är väldigt spännande. Den hypotes som ställdes upp i kapitel 3 fick alltså stöd. Vad kan då detta bero på? Vi kan dra oss till minne att det i teoridelen framkom att majoriteten av de gröna partierna startades upp av människor som kände att deras politiska frågor inte fanns representerade hos partierna och att de gröna partierna från början var ett medborgardrivet projekt. Att detta skulle ha utvecklats och förändrats till att istället bli något elitdrivet känns väldigt sannolikt. När ett parti tar sig in i ett lands partisystem når man politikens maktarena och möjligheterna att nå ut till medborgarna och förmedla sina åsikter ökar enormt. Att storleken på det gröna partiet visade sig spela mindre roll kan tyda på just detta; att den största förändringen till att påverka attityder sker när man tar sig in i partisystemet och inte när man väl befinner sig där. Makten till att påverka vad som sker i samhället och vilka förändringar som genomdrivs ökar i takt med storleken på partiet men möjlighet till påverkan och förmågan att föra ut sina budskap kanske är likvärdig för alla partier i partisystemet?

Miljöfrågan ses idag som en av de största politiska frågorna och för att arbeta för att uppnå en hållbar miljöpolitik krävs engagemang från medborgarna. Att anse att miljön är viktig och att alla ska ta sitt ansvar och göra vad de kan för att dra sitt strå till stacken är utgångspunkten i miljöarbetet. Då min studie visar att medborgarna i de länder där grönt parti förekommer har positivare attityder gentemot miljö än medborgare där grönt parti inte finns uppkommer flertalet tankar kring varför sambandet ser ut som det gör. Som redogjordes för i teoriavsnittet finns flertalet faktorer som påverkar hur utformningen av ett partisystem ser ut. De omständigheter som sätter hinder för närvaro av nya och mindre partier kan i flera fall vara en bakomliggande orsak till att miljön inte har skapat förankring hos människorna.

I ett land med ett grönt parti i partisystemet och politiker som driver miljöpolitik i parlamentet finns en kanal mellan politiken och medborgarna som fattas i ett land där ett grönt parti saknas. Möjligheterna att nå ut och skapa åsikter och attityder hos befolkningen ökar i och med att partiet intar en plats i partisystemet. Jag tror inte att exempelvis Sverige och Cypern, som var de länder med högst värde på miljöattityderna, har en befolkning med högre inneboende attityder till miljön utan att min studie just visar på att det är ett resultat av det gröna partiet i landet. Miljömedvetandet och tänket kring miljö kan finnas i samma utsträckning i Ukraina men då inte miljöfrågan drivs på ett lika tydligt sätt som i exempelvis Sverige så har inte frågan fått samma uppmärksamhet. Detta kan generera i att frågan inte får en självklar plats i den politiska debatten och att den utkonkurreras av andra frågor som exempelvis ekonomi och välfärd.

Då flertalet av länderna i min undersökning inte tillhör de mest välutvecklade i Europa kan detta också ha haft inflytande över miljöattityden. I ett land där man fortfarande arbetar för att uppnå en stabil ekonomi är miljön inte den fråga som prioriteras högst, varken i den nationella politiken eller hos individen själv. Valet att mäta miljöattityd i form av att väga miljö mot ekonomi kan ha medfört lägre värde på miljöindex för vissa länder än vad andra frågor rörande miljö skulle ha gjort. Att inkludera en variabel som även beskrev landets ekonomiska situation hade varit en intressant infallsvinkel.

Jag tror att resultatet hade sett annorlunda ut om jag istället hade valt att studera miljömedvetenhet istället för miljöattityd. Att det finns miljöproblem och vad som krävs för att åtgärda dessa är antagligen största delen av befolkningen medvetna om men det som faktiskt spelar roll är attityden till att göra någonting åt det, att arbeta för att lösa problemen. Och det är här partierna kommer in i bilden, de gör verklighet av miljöpolitiken och driver fram förslag till vad som bör göras och väger miljön mot andra politiska frågor. Även om man som person tycker att miljön är viktig så kan avsaknaden av ett parti som driver den frågan generera i att man flyttar fokus till någon annan fråga även om potentialen till att prioritera miljön i grund och botten fanns där.

Det är naturligt att ställa sig frågan huruvida de länder som ingått i min undersökning är representativa för Europa. Det ultimata hade varit en undersökning där alla länder i Europa inkluderades. Att generalisera resultatet av min studie till hela Europa begränsas av att det endast ingått 13 länder i undersökningen. Ett sätt att göra undersökningen mer omfattande är genom en datamängd som inkluderar fler länder och där även fler variabler kan testas. Undersökningen inkluderar länder från olika delar av Europa vilket medför ett något mer trovärt resultat än om bara de rikaste och mest välutvecklade i väst hade deltagit. Att Tyskland uppvisar ett något oväntat resultat på miljöindex med sitt låga värde väcker ytterligare frågor till vad för egenskaper landet och befolkningen innehar som inte inkluderas i denna studie.

Då gröna partier startades upp som ett renodlat sakfrågeparti och har behållit den rollen skulle även det samband som visat sig i min studie kunna gälla andra partier som behandlar en specifik politisk fråga. Den möjlighet att nå ut till sina medborgare och den uppmärksamhet som en plats i parlamentet medför kan vara mer påtaglig än man kanske kan tro. Inledningsvis i uppsatsen ställde jag mig frågan om partierna innehar den betydelsefulla roll i våra samhällen som de enligt demokratin utger sig för att ha och resultatet av min studie pekar på att så är fallet. Partier som behandlar sakfrågor i samma utsträckning som de gröna partierna gör är få men i takt med att vår värld utvecklas och nya frågor tar sig in på den politiska agendan kan sakfrågepartier uppstå i allt större utsträckning. Utvecklingen av attityderna gentemot en ny politisk fråga kan följa samma utveckling som de gröna partierna - något som från börjar ses som helt ideellt, småskaligt och medborgardrivet kan förändras och även drivas från eliten och därigenom nå allt fler medborgare.

Sambandet mellan partier och opinion är reciprokt och man kan diskutera i evigheter vad som kommer först och vad som påverkar vad men resultatet av min studie visar hur som på att partier i sig kan påverka. En förutsättning för demokrati är att den politik som förs i landet har förankring hos medborgare, men detta behöver inte betyda att all politik kommer nedifrån.

Slutligen vill jag lyfta upp vikten av att medborgare runt om i världen har åsikter i politiska frågor, och att de uttrycker dem. Oavsett vilken fråga det handlar om är en förankring på individnivå viktig, dels för att uppnå lyckade resultat men också för att den politik som förs ska vara legitimerad.

En förutsättning för demokrati är att den politik som förs i landet har förankring hos medborgarna men i många fall krävs det att någon för ut frågan. Att studera sambandet mellan partier och opinion kan göras på flertalet sätt och jag har berört en liten del av detta stora område. Genom att i en undersökning liknande den jag har utfört inkludera tänkbara bakomliggande individfaktorer lämnar jag till vidare forskning.

Referenser

Böcker

Bennulf, Martin (1994) *Miljöopinionen i Sverige* Dialogos AB ISBN 91-7504-140-5

Dalton, Russel (2008) *Citizen Politics* CQ Press ISBN 978-0-87289-537-9

Djurfeldt, Göran mfl. (2003) *Statistisk verktygslåga: Samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder* Studentlitteratur, Lund ISBN 91-44-04147-0

Esaiasson P, Gilljam M mfl. (2007) *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Norstedts Juridik AB ISBN 978-91-39-10865-8

Esaiasson Peter, Holmberg Sören (1996) *Representation from Above: Members of Parliament and Representative Democracy in Sweden* Dartmouth Publishing Company Limited ISBN 1-85521-746-5

Gilljam, Mikael (1988) *Svenska folket och löntagarfonderna: en studie i politisk åsiktsbildning* Studentlitteratur, Lund ISBN 91-44-27991-4

Holmberg Sören, Oscarsson Henrik (2009) *Väljare: En studie över svenskt väljarbeteende i 50 år*, Norstedts Juridik ISBN 978-913910699-9

Ingelheart, Ronald (1990) *Cultural Shift in Advanced Industrial Society* Princeton University Press ISBN 0-691-02296-8

Moon, Michael (2008) *Green Ideology and it's Relation to Modernity – including a case study of the Green Party of Sweden*. Human Ecology Division, Lund University ISBN 978-91-628-7620-3

Müller-Rommel, Ferdinand mfl. (2002) *Green Parties in National Governments* Frank Cass Publishers ISBN 0-7146-5264-4

Müller-Rommel Ferdninand (1989) *New Politics in Western Europe: The Rise and Success of Green Parties and Alternative Lists*. Westview Press ISBN 0-8133-7529-0,

Parkin, Sara (1989) *Green Parties* Heretic Books Ltd, London ISBN 0-946097-27-5

Richardsson, Dick (1995) *The Green Challenge*. Routledge ISBN 0-415-10649-4

Artiklar och publikationer

Berglund, Tomas (2008) *Summerande skalor*, Göteborgs universitet, Sociologiska institutionen

Carter, Niel (2006) *Party Politicization of the Environment in Britain*, Party Politics 2006:12; 747 SAGE Publications

Dalton, Russel (2009) *Economics, Environmentalism and Party Alignments*, European Journal of Political Research Volume 48, 161-175

Holmberg, Sören (1997) *Dynamic Opinion Representation* Scandinavian Political Studies, Bind 20 (New Series)

Ray, Leonard (2003) *When Parties Matters* The Journal of Politics, Volume 65, 65:978-994 Cambridge Univeristy Press

Tavits, Margit (2006) *Party System Change*, Party Politics 2006:12; 99 SAGE Publications

Internet, databaser

Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.de/>, besökstid april-maj 2009

World Value Survey www.worldvaluessurvey.org/ besökstid april-maj 2009

Freedom House <http://www.freedomhouse.org/> besökstid april-maj 2009

Bilaga

Kartläggning över förekomst av gröna partier, dess storlek samt valsystem i Europas länder

Land	Grönt parti	Procent	Valsystem
Frankrike	Ja	4.5 %	Majoritärt
Storbritannien	Nej		Majoritärt
Tyskland	Ja	8.1 %	Proportionellt
Italien	Nej		Majoritärt
Nederländerna	Ja	6.4 %	Proportionellt
Danmark	Nej		Proportionellt
Belgien	Nej	5.6 %	Proportionellt
Spanien	Nej		Proportionellt
Ireland	Ja	3.8 %	Proportionellt
Ungern	Nej		Proportionellt
Norge	Nej		Proportionellt
Sverige	Ja	4.6 %	Proportionellt
Island	Nej		Proportionellt
Finland	Ja	8.0 %	Proportionellt
Polen	Nej		Proportionellt
Schweiz	Ja	7.9 %	Proportionellt
Tjeckien	Ja	6.3 %	Proportionellt
Slovenien	Ja	2.1 %	Proportionellt
Bulgarien	Nej		Proportionellt
Rumänien	Nej		Proportionellt
Portugal	Ja	7.6 %	Proportionellt
Österrike	Ja	11.1 %	Proportionellt
Grekland	Nej		Proportionellt
Litauen	Nej		Proportionellt
Lettland	Ja	9.5 %	Proportionellt
Estland	Ja	7.1 %	Proportionellt
Ukraina	Nej		Proportionellt
Malta	Ja	0.7 %	Proportionellt
Serbien	Nej		Proportionellt
Montenegro	Nej		Proportionellt
Makedonien	Nej		Proportionellt
Kroatien	Nej		Proportionellt
Slovakien	Nej		Proportionellt
Luxemburg	Ja	11.6 %	Proportionellt
Cypern	Ja	2.0 %	Proportionellt